

DOLENJEJC

List za narodno prosveto in narodno gospodarstvo.

Uredništvo „Dolenjca“: Novo mesto
(Kandija št. 53) sprejema dopise in oglase.
Rokopisi se ne vračajo.

Izhaja vsako soboto, ako je ta dan praznik, pa dan poprej. „Dolenjec“
velja po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K. — Oglasi se računajo tri-
stopna petit-vrsta po 10 vin. za enkrat, za večkrat primeren popust.

Upravništvo „Dolenjca“ v Kamniku
sprejema naročnino. — Na naročbe brez
istočasno vposlane naročnine se ne ozira.

Dolenjci! Tvoja zemlja je zdrava,
za pridne nje lega najprava!

„Dolenjec“ — Dolenjem!

Novo mesto, 6. januarja 1906.

Ni nerodovita, ni neplodovita ta naša mila rodna zemlja! Zakladov nedvignjenih še mnogo leži i v njenem osrčju, i na njenih bohotnih prsih. Lep del celokupnega raja kranjske zemlje si naša divna Dolenjska!

Ne diči te sicer divje valovito morje skalnih skladov gorskih orjakov, ki preplavlja tvojo posestrimo: čarovito Gorenjsko, ali tudi nate ni pozabil modri stvarnik, ko je nakitil slovensko zemljo s svojimi čudotvori divno rajske miline. Oklepa te mično sredogorje in posuta si sredi tihih dolinic z razvrščenim gričevjem, od koder ti plove oko daleč preko slikovitih mej v sosedne dežele. Bohotni razprostrani gozdi s svojimi neprodirnimi šumami in temnimi lesovi, prijazni vinorodni griči — domovina našemu širom sveta slovitemu „dolenjskemu evičku“, — obširna, tu valovita, tam ravna, rodovita polja pomešana s pašniki, vrtovi in zelenimi travniki, obrobjenimi s srebrnim vencem bistrih studencev, potokov in preko srede Dolenjske objetimi s temnozelenimi valovi globoke in široke Krke; prijazne vasice, posamezna sela, lepa mesta in trgi; po gričih in dolinah ponosni stolpi nebroj belih cerkvic in cerkvá: vsa ta prirodna krasota je naša, naš je njen raj, naša ta slovenska je zemlja, naš domovine mili je kraj!

S krvjo naših slavnih pradedov — bolj nego katera druga njenih sosedinj — prepोजना je vsa ta draga naša zemlja. Stopi na sleme gorskih vršacev ali ob samotnem viru v sredi dolinice tihe, stopi na obdelano razorano polje ali na s kamenjem posuta kraška tla,

stopi kamorkoli hočeš, stojiš na s krvjo svojih očetov posvečeni grudi. Daleč nazaj v temna stoletja sega nje krvava zgodovina, ki med zgodovino narodov še do danes ni odložila svojega krvotočnega peresa. Ob postanku in osvojitvi po naših pradedih je tekla kri z orožjem mečev in krogelj, danes se pretaka tista kri sinov, zastrupljena v bratomornih bojih. Ali v tistem daljnem temnem veku so znali naši pradedje jo ljubiti, jo ceniti; danes pa se oskrunjajo svetinje rodu slovenskega nad grobovi naših očetov. Vodje političnih slovenskih armad ščujuje svoje čete drugo na drugo, masi se koljeta v slepi strasti in brezobzirnem sovraštvu; med dvema borečima se smeje le tretji — glava teh čet... Polnijo si žepe, kupujejo grajščine, propale kmetije in žive — razkošno, žive na račun mase — svojih političnih sobojnikov. V bojih izžrpana masa pa zapušča izstradana in po neuspehih bridko prevarana kar trumoma tisto grudo svete zemlje, ki so jo v davnih vekih odkupili očetje s svojo drago krvjo. Blodi in tava po daljnem svetu — s trebuhom za kruhom. Za trd, skromen kruhek se tam prodaja domoljubje in rodoljubje, doma pa gre v zadnjem času zlasti v vzhodni Dolenjski kmetija za kmetijo, posest za posestjo — na boben, pa tujcu v roke. Pa tudi z domačega ognjišča je z bratoljubjem vred izginilo pravo slovensko domo- in rodoljubje. Razkol stranke proti stranki, razdor v strankah samih, osebni boj za prvenstvo in gospodstvo; sicer pa delomržna apatija od zgoraj, in pogubonosna agonija od zdolaj; sebični interesi in terorizem prvencev veljakov, kruhoborstvo in hlapčevska ponižnost proletarcev; tam demoralizirano bogotajstvo, tu fanatično svetohlinstvo: vse to je v površnih obrisih cela žalostna perspektiva našega narodnega življenja. Častne izjeme so žal le prerredke. Ves ta kaos tvori z vehementno silo mogočni jez,

ob katerega ovirajočih zatvornicah se le z najljutejšim oporom lomijo peneči se valovi prodirajoče novodobne kulture in prosvete.

Pa bratje Dolenjci! Vrijemite mi: kakor vodena kaplja izdolbe tekom časa jedro mogočnim skalnim skladom, tako bo tudi to prodirajoče valovje novodobne radikalne struje počasi prodrlo ta vsak napredek in razvoj ovirajoči jez. Zasinila bo raz vršacev naših gorá ona svitlobojna nova zvezda, ki bo vodila slovenski rod po edini pravi poti narodne prosvete in kulturnega razvoja našega bankerotnega narodnega gospodarstva nasproti onim velikim ciljem, za katerimi stremi in bije vsako res narodno čuteče slovensko srce. Sicer kakor sedaj — bodo tudi tedaj hodile razne politične stranke svoja različna pota, ali na resni klic naše se bodo vsaj pod to zastavo na eni vzajemni glavni poti: vse za narod!

To pot gladiti, jo polagoma pripraviti dostojno tudi širši masi slovenskega naroda; vzbuditi čut domoljubja do svoje rodne zemlje; vzgojiti čut narodnega ponosa in zavednosti; bodriti za omiko zaostale k višku napredka; boriti se za narodno posest in svetinje naših pradedov, to — dragi mi rodni bratje — bodi namen, to bodi prapor vašega novega lista, katerega prvo številko vam vpošljemo na vpogled. Ne na nas samih, ki smo vstrežajoč vaši splošni želji, vdahnili listu dušo samostojnosti in politične neodvisnosti, na vas je ležeče, da se list vzdrži in da častno reši svojo vzvišeno nalogo. Podpirajte ga gmotno z obilo naročbo, stojte mu na strani z neumornim sodelovanjem vsak po svoji moči! Ne naša, vaša krivda bi bila, ako bi list kdaj moral zopet zaviti nazaj svoj nadebudno razviti prapor.

Kar je na nas ležeče, storiti hočemo vse, da po svoji skromni moči častno vršimo dolžnost, katero smo si naložili z izdajo lista. Pred

Navkreber.

Gorjanska slika. — Ivan Lah.

Žareče je gorel zapad za temnozelenimi griči, počasi se je na njem nagibalo solnce, rastlo je in se širilo v rdeči večerni zarji, in nazadnje se je potapljalo kot velika ognjena krogelja za gorami...

Mara in Juro sta obstala za vozom v klanecu. Dolgo sta že vola vlekla nerodni voz, škripala so kolesa in kamenje se je trlo pod njimi, nazadnje pa je vse skupaj obstalo. Juro je prijel za jarem in se je ozrl okoli po Gorjancih. Klanci so se vili po rebri, zelene doline so se videle na zapadu in med njimi so ležali poraščeni griči, cesta se je zavila vanje in peljala med griči po dolinah dalje, bogve kam naprej. Daleč se je s klanca videlo v svet, daleč tja čez dolenjske griče, do gorenjskih gor, daleč, kjer ni bil še nikdar. Spomnil se je, da pojde tja jutri, daleč po cestah bodo šli, v tujino pojdejo, in bo videl cel ta svet, ki leži tam daleč, in bogve, kaj vse leži v njem, mesta velika, vasi, cerkve visoke, gore s snegom, mostovi čez reke... Tam, kjer gori zapad, ki se kakor valovi na njem spreminjajo pasovi in daleč okoli

obkrožajo rob sveta, tam zadaj menda leži morje, kakor pripovedujejo o njem. Tam, kjer se zdaj vidi, kakor da se potaplja v morje solnce veliko, ognjeno rdeče, tam pojdejo jutri, nihče od njih še ni bil tam, čisto drug nov svet leži tam pod solncem in pravijo, da je lepo na onem svetu, da se živi bolje, nego v Krajini, nič ni, kakor v Gorjancih tukaj...

Zagledal se je, kako se potaplja solnce, kot da bi padalo na oni svet; še enkrat so se razgrnili rdeči pasovi, zasijalo je med njimi, kot da je človek še pred smrtjo pogledal skozi okno na svet, tako se je zasvetilo solnce — in zapadlo. Veter je potegnil čez Gorjance, mrakovi so se vlekli iz dolin. Juro se je ozrl po rebri navzgor. Visok je bil še klanec.

„Ne gre, Mara“, je rekel, „pretežko je“. Mara je stala zadaj pri vozu in ga opirala. Oblečena je bila v belo obleko, obuta je bila v črne čevljičke; belo ruto je imela na glavi in črni lasje so gledali izpod bele rute. Gorela so nje lica, rdeča kot zarja na večeru, in jasne so bile njene oči, kot pomladanski dan. A danes je ležalo nekaj žalostnega v njih, kakor je v srcu žalost. Naslonila se je bila na ročico in se zagledala v Jura. Imel je na sebi bele bre-

geše, morda jih ima poslednjikrat, ker jutri pojde v svet, in za po svetu se preobleče v črno in nikdar več ne bo, kot je bil... Ne more si ga misliti drugače kot v belem in zdi se ji, da bo ves drugačen, ko bo v drugi obleki. Morda tudi ne bo več tako dober, kot je bil dozdaj, in se bo jezil sam nad seboj, da je vozil zastoj ljudem z njive, kadar je bilo potreba. Ves se bo morda izpremenil in tuj bo postal v tujem svetu. Hodil bo bogvekod in se ne bo vrnil nikdar več, ako pa se vrne, ne bo več kot je bil. Tuje ženske bodo tam, smejale se jim bodo njegove črne oči, in se jim bo dopadel, zavihal si bo brke in nagajivo pomežiknil, kakor ima navado, kadar ga gledajo dekleta...

„Le porini“, se je oglasil zopet Juro.

Uprla se je z vsemi silami v voz. Voz je zaškripal in počasi je začelo lezti naprej. Zmiraj hujši je bil klanec. Uprl se je tudi Juro s strani in pritisnil v voz, takoj se je poznala njegova pomoč.

„Kako je dober“, je mislila Mara, „za druge se trudi kakor zase, voli se trudijo in sam. Nihče v vasi neče pripeljati. Malo je moških doma in ženske nečejo pomagati, tudi imajo malokje živino. Tako se požanje žito in

očmi bodočnost in usodo naše divne Dolenjske, naše rodne zemlje in naše slovenske domovine, odkorakamo torej zvesti svojemu praperu pogumno v boj. Ali zmagamo, ali pademo, eno kot drugo mora biti — častno! **F. P.**

Naš program.

Naš program je vtelesen v duši „Dolenjca“. Širši masi dolenjski vzgojiti čut ljubezni do svoje rodne zemlje, jo proučiti v narodnem in gospodarskem stremljenju, to bodi prva naša dolžnost. Iz nje se izvaja ves ostali naš program, ta je: radikalni, odločni boj proti vsaki reakciji! Svoboda, demokratska svoboda v najširšem okviru bodi cilj vsemu našemu stremljenju in delu. Na samopoč trdno zidaje hoditi hočemo svojo neodvisno pot, imajoč pred očmi ne malenkostne politične strankarske, marveč celokupne narodne in gospodarske interese. Svobodni in neodvisni klicarji prosvete hočemo biti vsem dolenjskim rodoljubom, nositelji novostrujne kulture hočemo biti vsem slojem tistega ljudstva, iz katerega smo izšli. Boritelji hočemo biti v boju proti terorizmu pa tudi nič manj v boju proti klečeplaztvu, zakaj tok časa nas vodi čez prag zastarelega konservatizma in aristokratizma v novo življenje: prosvetljene socialne dobe. To je v kratkem naš program, to naš prapor; kdor je z nami, naj mu sledi!

Razne novice.

† **Gospa Josipina Počivavnik.** Iz Ljubljane je prejelo naše uredništvo presenetljivo vest o nagli smrti velespoštovane, širom slovenske domovine, posebno pa Dolenjem dobro znane preblage gospe Počivavnik, lastnice hotela Lloyd v Ljubljani. Pisec teh vrstic je še tistega dne gospej pravil o nesreči, ki se je pripetila dolenjskemu mesarju Šalomonu in pripomnila je: „ja, človek res ne ve, kje ga čaka.“ In res tudi ona zase ni vedela, da je takrat čakala na njo neizprosna kruta smrt. Med svojimi gosti veselo pričakujoč novega leta, omahnili sta ji roki, pripravljeni v pozdrav novemu letu, obledele je in s klicem „meni je slabo“ se je revica zgrudila in bila takoj mrtva. — Da, ona vzor vsem slovenskim gospodinjam in ženam, je prominola, a njena ljudomilost, njena blaga dejanja in duh njenega spomina živi in ostane med nami! Lahka ji zemljica!

† **Potresi na Dolenjskem in drugod.** Doba zadnjih potresov datira, kakor bomo v prihodnjih številkah našega lista podrobneje poročali, od 20. maja p. l. Od tega časa je spremljalo celo poletje več manjših potresov, ki so meseca septembra prenehali. Po velikem potresu v okolici Neapelja in po izbruhu Etne koncem novembra se je pojavilo tudi pri nas konstantno trajajoče, tako zvano seismično nemirje (seis-

mišche Unruhe). Ves gruden je bilo le malo brezpotresnih dni. Najobčutnejši je bil oni 10. in oni 17. grudna. Novo leto je pričelo, oziroma je prevzelo od starega nadaljevanje potresov. Okrog 7. zjutraj je bilo čutiti več lahkih bobnenj brez običajnega tresenja in sunkov. Najhujši in najdaljši je bil 2. t. m. okrog pol 6. ure zjutraj. Prišel je, kakor so gotovi že od 17. maja p. l. opazovani predznaki pravilno kazali, od severovzhoda preko Zagreba, kjer je potres napravil precej škode na hišah in na cerkvah. Čutili so ga po vsem Štajerskem, Hrvaškem, deloma tudi Ogrskem in v Ljubljani. Seismično nemirje traja dalje; v noči od 2—3. t. m. se je zemlja celo noč polagoma in rahlo zibala, bobnenja ni bilo čutiti, pač pa okrog 2. in 3. ure zjutraj dva kratka sunka. Predznaki se drže konstantno na severovzhodu proti jugozapadu. Domneva se, da, dokler ne pride do kakega večjega izbruha med vzhodno ležečimi kraji, ne bo še miru. — Toda kakor rečeno, stvar zasluži, da ji posvečamo v prihodnjih štev. „Dolenjca“ podrobnejo pozornost.

Čudnolepi nebesni prizor se je opazal na Dolenjskem v zadnjem tednu božičnih praznikov. Zvezde so se čudno krasno vtrinjale, kar deževalo je velikih žarnih vtrinkov. Najlepši in najgostejši so bili zjutraj okrog 4. ure pred zatonom polarne zvezde. Ljudje, ki so hodili k zornicam v Novo mesto, pripovedujejo, da je bilo videti včasih tako žarovito in gosto kresanje, da jih je bilo kar strah gledati ta čudni nebesni prizor. Zanimivo je, da so je to kresanje vršilo vedno ob istem času in namreč v smeri med polarnico in „velikim vozom“ in vsi vtrinki so padali proti severni točki. Najlepše kresanje je bilo opazovati na dan 27. decembra p. l. Takrat se je eden vtrinkov tako intenzivno zasvetil, da se je ena tistih dveh svetlih zvezd, ki se ob tem času nahajata paralelno levo od „malega voza“, popolnoma skrila. Te zvezde tisto jutro tudi pozneje ni bilo več videti. Kdor je te čudne in goste vtrinke opazoval, mora priznati, da niti kresanje Leonid v mesecu novembru 1899 ni bilo tako gosto in krasno, kakor zgoraj označeni čudnolepi nebesni prizor. Zanimivo bi bilo, da temu strokovnjaki obrnejo svojo pozornost.

Nenavaden mraz nam je prineslo novo leto. V soboto po noči je burja hudo razsajala po vzhodni Dolenjski, v jutro nato pa so se nam bližnji hribje predstavili v krasnobeli sneženi obleki segajoči jim „od nog do glave“. Toplomer je kazal 2. januarja 12° C pod ničlo. Zvečer se je pripravljalo k snegu, pa je sneženje zabranila prenizka temperatura.

Naše ceste in naša vlada. O tem naslovu sledi v rubriki „Narodno gospodarstvo“ velezanimiva razprava, ki temelji na izvestnih avtentičnih virih raznih avtonomnih uradov, na kar svoje čitatelje že naprej opozarjamo.

Gotničanom dolžni cestni erar bo po došlih nam poročilih vendar plačal svoj 5 let

Tudi Mara se je bila ob njem zagledala tja. Daleč, daleč mora biti to, daleč, da se niti misliti ne da. Mnogo jih je že tam, res, a vendar je daleč in tuje mora biti tam, da si človek komaj misliti more, kako je doma.

„Ali ti ne bo dolgčas, Juro?“ ga je vprašala.

„Po kom, Mara?“

„Po vsem tem, po vasi, po gorah, po klancih, po nas?“ ...

„Vse je tam, Mara, vse: gore, vasi, mesta, klanci; naši so tam, novo vse, še lepše kot naše.“

„A vendar ni to naše.“

„Ni naše, res, a kaj bo dolgčas! Mora se iti, ko je tako, da ni doma življenja.“

„Pa se ne bojiš?“

„Ne, ne bojim se. Mnogo jih je šlo in so prišli tja. Kaj bi se bal, celo ženske gredo.“

„A vendar mora biti hudo iti in pustiti vse.“

„Res je hudo, a ko človek odide, ko ne vidi več, je dobro. Dela, trpi in pozabi.“

„Ah, jaz bi ne mogla; nikjer ne more biti tako, kot je pri nas.“

(Konec prih.)

stari dolg na odkupu za državno eesto na Metliko porabljene parcele. Smo radovedni, če je to vendar gotova resnica?

Potres v Kostanjevici. Iz Kostanjevice se nam piše: Dne 2. t. m. ob 1/2 6. uri zjutraj smo občutili tukaj jako močen potres. Sunki so bili izredno močni, kakih 20 sekund trajajoči, smer od jugovzhoda proti severozapadu. Škode ni nobene.

Pozor, vinski kupci! V našem (Kostanjeviskem sod.) okraju je na razpolago še več sto hektolitrov dobre, pristne dolenjske kapljice po jako zmernih cenah. Kdor želi v to svrhu kakega pojasniti, blagovoli se obrniti na g. Lavoslava Bučarja, gostilničarja in posest. v Kostanjevici (Dolenjsko).

Novomeške novice.

Narodna čitalnica se probuja. Odkar nam je sreča naklonila nameščenje g. profesorja Reiser-ja na tuk. drž. gimnaziji, pojavil se je v Novem mestu pri vseh slojih neki nov dobrodejno združujoč duh, ki je vdahnil našemu dosedaj zaspanemu družabnemu življenju popolnoma novo smer oživljajočega poleta. Poleg pred kratkim insceniranega „brata Martina“ je to pač najsijajnejše pokazal zadnji v tukajšnji Čitalnici prirejeni Silvestrov večer. Kakor je bil ves program srečno izbran, vendar pa ostaneta obili množici navzočega občinstva posebno obe izborni dovršeni predstavi: „Sama med seboj“ (Fulda-va veseloigra v enem dejanju) in Suppejeva komična opereta „Deset deklet, pa za nobeno moža“ v trajnem prijetnem spominu. Ne zato, ker nismo dobili vabila za ti predstavi, opustimo podrobnejšo oceno posameznih nastopov, marveč le, ker v svoji skromnosti radi prepustimo to častno nalogo vršiti drugemu spretnemu peresu. Želimo pa, da bi gospod Reiser ob sodelovanju svoje dražestne gospe soproge zapričeto delo narodne prosvete istotako vztrajno in požrtvovalno, kakor je začel, tudi nadalje gojil!

Čitalničnemu odboru v resno uvaževanje. Pod tem naslovom smo iz odličnih krogov prejeli — za to pot prepozno — daljše poročilo, nanašajoče se na nekatere nedostatke glede aranžma zadnje veselice. Hočemo tej zadevi posvetiti svojo pozornost, kakor hitro smo popolnoma na jasnem glede vsebine tega poročila.

Novega kapelnika dobi, kakor se nam poroča, novomeška mestna godba. Dosedanji kapelnik g. Filip Emerschitz je svojo službo že odpovedal. Daljše poročilo o novomeški godbi za to pot prepozno došlo.

Predrzen poskušen vlom. V nedeljo jutro 31. dec. okrog 6. ure sta poskusila dva dosedaj še neznana „rokomavharja“ vlomiti v prodajalno urarja g. Rajca v Novem mestu. Vlomoviča sta bila slučajno in še pravočasno zasačena pri „delu“ odpiranja vrat na vežnem hodniku in srečno sta jo — odkurila.

Vražje pečine.

Izvirna povest. Pavljanski.

Tam na zapadni strani vasi Irča vas, dober streljaj onstran Krke, prav ob bregu nad takozvano proštovo hosto sloni precej visok z goščevjem poraščen parobek na visoki skali, ki se kaj strmo spušča naravnost v temnozeleno baš tam zelo globoko Krko. Blizo nad gladino Krke je to skalovje precej vdolbljeno, najbrže od pritiska vode, tako da vrhovni skladi pečevja tvorijo nekako nad vodo molečo streho, pod katero lahko prideš s čolnom, ako te ravno zanima ogledati si ta kraj naše povesti. Kraj sam na sebi, kakor tudi vsa bližnja okolica nudi ti nehote na prvi pogled, ko kreneš s čolnom s Cegelnice v ta vodni ovink, divje romantičen vtis, — tako nekaj čarovito skrivnostnega, da te kar zazebe globoko pri srcu, zlasti če se voziš sam proti večeru.

Desno in levo pred teboj sameva z visokimi smrekami poraščeni gozd, katerega vrhovi se lomijo v zelenem vodenem zrcalu. V sredi vmes vali široka temnozelena Krka svoje lene valove. Gozd ob levem bregu se od leta do leta vedno

bi skoraj ostalo na njivi. Juro edini je šel vselej rad in pripeljal. Odkar je brat v Ameriki, vedno je tako. In zdaj gre sam Juro tja in kdo bo vozil zdaj? ...

Zaškripala so kolesa, spodrsnilo je po skalah, Juro je zavpil nad volmi in je obstalo... Podložila je kamen, da bi ne zdrčalo vse nazaj v dolino, da bi volem ne bilo treba držati. Ozrla se je na Jura. Brisal si je z rokavom pot po obrazu.

„Kako se trudi, kako je dober“, je mislila. Gori v klancu so stali po vrsti vozovi, vsi so šli počasi naprej, ustavljali so se in počivali. Nikogar ni bilo za njima na klancu, ker se je že delal mrak. Juro je prišel k njej in rekel: „Teško je, zato gre počasi, pa klanec je hud. Do noči bomo doma.“

Naslonil se je na voz in se zagledal v daljavo, tja, kamor pojdejo jutri. Temota je pokrila zapad, komaj se je videlo, kako nekaj ugašuje v njem. Daleč tja pelje cesta, čez dni in noči, tja v novo zemljo, po morju in še naprej ...

„Tja pojdemo jutri“, mu je ušlo in njegov obraz se je nasmehnil.

Velenjski briket-premog se te dni dovaža v Novo mesto. Zalogo in prodajo tega premoga prevzame, kakor čujemo, trgovec gospod Jožef Ogoreutz. Ako se bo ta premog pri nas obnesel, hočemo svoj čas kaj več spregovoriti o njem.

Kandijske novice.

Božičnica v Kandiji se je ob mnogobrojni udeležbi nad vse sijajno završila. Božično drevesce je bilo tako bogato opremljeno in tako krasno nakiteno, da mu ni bilo še para ne v Kandiji, ne v mestu. Prvomestnik veseličnega odbora g. Franjo Pire, ki je celo stvar vodil, je otvoril svečanost s primernim govorom, v katerem je želel „mir Slovincem na svoji rodni zemlji“ in koncem govora pojasnil kratko zgodovino božičnice kot poseben praznik otrok. Zahvalil se je v imenu otrok vsem velikodušnim darovalcem in vsemu odboru, ki je pri tej svečanosti pripomogel. Na to se je vršilo obdarovanje otrok raz božično drevesce. 26 otrok je bilo odarovanih s primerno potrebno obleko, vsi drugi pa blizo do 100 z raznimi drugimi darili. Vsak je nekaj dobil. Po obdarovanju in odhodu otrok se je pričela šaljiva počta in prosta, neprisiljena zabava, ki je ob veselih poskočnicah in milih slovenskih pesmih trajala do ranega jutra. Ta veselica je značilna v več ozirih. Pred vsem nam kaže nov duh v priprostem narodu, ki počasi vstaja k novi luči, potem nam kaže ljudomilost človeških src, zlasti narodnega ženstva v Kandiji in Novem mestu, in potrjuje nam mrtvost Novomeškega družabnega življenja. Kajti dočim se je maloštevilni zasebni odbor toliko žrtvoval za to veselico, niso mogli oziroma niso marali Novomeščani, naprošeni k prisostvovanju, niti enega kvarteta pevcev spraviti skupaj. Isto velja tudi glede godbe. Narode slovenski! Ta svečanost bodi ti resni klicar, da je vse naše narodno življenje iskati le v nas samih in da je skrajni čas, da postane odsihdob vsa naša moč in sila le v sili in moči naše samopomoči!

Vodovod v Kandiji in vodarina. Došlo nam je več pritožb o previsoko odmerjeni vodarini, katero pobira županstvo v Kandiji in sicer kakor iz nekaterih nam predloženih plačilnih nalogov razvidno, res po nekaki zelo čudni meri. Ne le od živih, ki vode iz javnih vodovodov niso rabili, se zahteva izvanredno visoko odmerjena vodarina, marveč terja se celo take osebe, ki v tej solzni dolini vode sploh davno že ne pijejo! Tehtnih razlogov je dovolj, da se k ti zadevi svojčas še vrnemo. Med tem pa, kdor ima še kako tozadevno pritožbo, blagovoli jo zglasiti ustmeno ali pismeno uredništvu.

Težka Voda zamrznjena. Takozvani „Ržinatov potok“ je te dni pokrit pred svojim izlivom v Krko že s precej debelo ledeno skorjo.

Praščiji sejmi v Kandiji zamrznjeni? Iz bližnje okolice se nam poroča: G. urednik! Že več let je, odkar se je morala naša občina

bolj umiče pred plugom in brano. Rodovitno polje, vmes kamenje kraškega značaja, meje z leščevino in robidovjem porašena, prav med Krko bujni pašniki in travniki, ob bregu pa visok biček, trsje in vrba, vse to lahko opazuješ raz čolna ob levi, če voziš z mesta proti Srebrničam. Razen gozda, ki mu je smrtonosna sekira še precej prizanesljiva, ne vidiš o vsem tem ob tvoji desni ničesar na onem bregu. Gozd in goščevje, skalovje in grmovje uprav vodotično, tako da moraš na mnogih krajih dobro paziti, da ne zaideš s čolnom preblizo obrežju. Solnce vidiš le v jutru, sicer le hladne pred teboj bagajoče sence.

V celoti je pa ves ta kraj nekam pritajeno resna, zapuščena samota, katere se po Krki vozeči čolnarji najraje izogibljejo. Nam pa se bo treba tekom naše povesti še večkrat tu sem vrniti in pri tej priliki seznanimo se tudi s postankom zgodovine čudnega imena: vražje pečine.

Med tem pa sledimo junaku naše povestnice tja doli na „Štirje“ v zeleno ravan, v prijazno mestice Celje.

do 20.000 kron zadolžiti zaradi naših nebotijhtreba živinskih sejmov v Kandiji. Imamo dolg, plačujemo obresti, pa ne vemo zakaj. Les na sejmišču že gnije. Obljubilo, ali vsaj govorilo se je, da bodo sejmi že oktobra meseca odprti, pa že smo v januarju in še ni ne duha ne sluha o sejmu. Pa saj ga tudi ni treba; ali treba je, da pristojna oblast pokliče na odgovor tiste občinske može, ki postopajo na tak način z našim občinskim premoženjem. Dajte, vprašajte župana in načelnika gospodarskega odseka, ali so praščiji sejmi v Kandiji zamrznjeni, ali kali? — Tako poročilo, priobčujemo je za danes še brez komentarja.

Belokrajina, nje prebivalci in njih šege.

(Dalje.)

Ljudstvo je jako domišljavo, samosvoje in skoro tujca boječe. Ni toraj čudo, da je tako pobožno in da vlada še polno vraž med njim, ki jih je porodila njegova bujna domišljija in jih tesno zvezala z verskimi resnicami. V ljudstvu živi jako mnogo bajk in pripovedek, ki jih hranijo modre glave sivih starcev, ki le redkokedaj kako med svet podajo. Tako je trdo vkošenjena misel o jezeru na vrhu Gorjancev in o čudoviti Kukovi gori i. dr.

V resnici se nahaja vrh Gorjancev blizu sv. Miklavža nekaj presihajočih virov, ki navadno po četrt ure presihajo, včasih zopet po cel dan. Mogoče toraj, da je prišel kak Vlah na vrh ob času, ko je začel vir po dolgotrajnem presihanju zopet izvirati in je bolj na široko poplaval zemljo, ki je itak vedno močvirna in blatna, ter potem prenesel med babjeverno ljudstvo bajko o velikem jezeru na Kukovi gori. Ljudska domišljija je potem ustvarila različne bajke o tem jezeru. In stari pastirji onkraj sv. Jere ti lahko povedo mnogo bajk, ako bodeš znal lepo ravnati z njimi, kajti ti ljudje, dasiravno iz srca dobri, so naravno odurni in kmalu užaljeni. Govoril sem nekoč z jednim hribovcem in povedal mi je sledečo zgodbo: „V mestu onkraj tega hriba je stanoval pred mnogo leti okrogel sodnik. Gospoda iz mesta pa že od nekada rada zahaja na naše hribe. Tako je pozelel tudi oni debeli sodnik razgleda z Vrha — tako imenuje Vlah sv. Jero — in iz radovednosti sklenil ob priliki prirediti zlet tusem. Pregovoril je mladega škriča in vzel s seboj svojega sina. Proti večeru je obložil sina z nprtnjakom, vzel lepo steklenico krepkega žganja, ker je vedel, da ga med potjo rado žeja, in odkorakali so vsi trije na Vrh. Krog enajste ure so prišli blizu do cerkvice sv. Nikolaja, zanetili so ogenj in se nekoliko okrepčali za nadaljno pot. Nato so vstali in odšli dalje. Mesec, ki jim je celo pot sijal, zginil je za oblaki in postalo je popolnoma temno. Mladi škrič je svetoval, naj se vrnejo nazaj k ognju, kar sta oba sodnikova rada odobrila. Mejem je legla debela

Bilo je 20. maja l. 18 . . po dolgotrajnem dežju prvi krasni večer, takorekoč prvi pomladanski večer. Kladivo v stolpu velike „nemške cerkve“ je odbilo baš 7. uro. Na ulicah, zlasti na glavnih cestah je vrvelo in brzelo bujno in veselo življenje, pa tudi resno, pritajeno žalostno, kakor so baš nekateri hoteli, in kakor je večina — morala.

Pred veliko trgovsko tvrdko nedaleč od mestne hiše pa se je gnjetlo že nekaj časa sem čudno veliko občinstva. Stražniki so sicer razganjali prevsiljive poulične paglavce, pa ko je pritisk množice le naraščal, štedili niso resnih opominov „postave“ tudi napram obči množici. Toda iz enega kota izgnani, so napolnili zopet druge varneje in tako je bilo postalo naposled vsako razganjanje odveč. No, množica je bila v obče mirna, torej ni bilo povoda strožje nastopati od strani varstvene oblasti. Kar je množico jezilo, jo vznemirjalo, je bil, kakor običajno povsod, le glavni vzrok, da novi došleci niso mogli takoj zvedeti, kaj pravzaprav pomenja to prodajanje zijal radovednega ljudstva.

Kaj pa se je zgodilo? — Joj, eden se je vstrelil! — Kdo? — Hm, pravijo, da poslovodja. — Saj ni res, le tistega mladega Kranjca

megla na zemljo. Hodili so že dolgo in stari debeluhar je v eno mer godrnjal, češ da bi morali že biti na mestu. Naenkrat je obstal stari in začel tožiti, da ne pojde več dalje, ker se mu je jelo pod nogami do kolen udirati. Isto sta zapazila tudi sin in mladi škrič. Drevje je zgnilo popolnoma, steze je zmanjkalo in le tu pa tam so naleteli na brinjev grm. Zemlja je postala povsem ravna in mahovita. Stari sodnik je zatoraj poiskal na mokrih tleh nekaj skal, ktere so tudi posedli. Slučajno je bilo na mestu nekaj suhljadi, to so naložili v gromado in zanetili ogenj. Debeli sodnik si je privoščil par požirkov močnega žganja, položil nato svoj suknjič na trda tla, zaukazal še, da mora eden gotovo čuti, in kmalu začel prav neprijetno grgrati. Sodnikov sin in škrič sta nekaj časa gledala v prasketajoči ogenj, ki je čedalje slabije plapolal in naposled že začel umirati. Škrič je zgrabil slednjo suhljad in jo položil na ogenj ter odšel v gozd po drv. Nasekal in nabral je v temi, kolikor se je le dalo, in se hotel takoj vrniti k ognju, ki je med tem časom popolnoma ugasnil. Ker ni videl več plamena, udaril jo je molče v smeri, v kateri je menil, da je prišel, in v nočni temi zablodil globoko v gozd. Hitel je navzgor in drevje ga je bilo v obraz. Nakrat ga je spreletela misel, kaj ko bi zgrešil pot in šel v nasprotno smer. Začelo ga je skrbeti in zakričal je nekolikokrat na ves glas. A mladi sodnik si ni upal odgovoriti, dasi ga je že nestrpno čakal, ker so ga ti glasovi le še bolj ostrašili. Škrič je zakričal znova, prestrašil se je odmeva svojega lastnega glasu, vrgel je butaro ob tla in stekel v stran. Ali drevje je postalo tako gosto, da se revež ni mogel gibati in da se je v temi zaletel večkrat v kako deblo tako neusmiljeno, da se mu je posvetilo pred očmi. V zmešnjavi in strahu se revež ni upal več zakričati, ker ga je votel odmev preveč ostrašil in zvabil le še globlje v gozd. Zato se je stisnil k nekemu debelu in stoje čakal v trepetu, da bi zopet napočilo svitlo jutro.

(Dalje prih.)

Prosveta.

Iz Šmarije. V Šmariji se je ustanovilo „Šmarsko bralno društvo“, ki je začelo z novim letom svoje delovanje. Odkar je propadlo „Bralno društvo v Šmarji“, se ni mogla okolica opomoči do podobnega društva. Staro „bralno društvo“ je nastalo v osemdesetih letih in je bilo središče narodnega gibanja v teh krajih; štelo je okoli 150 članov in prirejalo veselice, ki so jih v obilem številu obiskovali celo ljubljanski gostje. Društvo je bilo velikega pomena. Propadlo je zaradi notranjih razporov l. 1890., največ zato, ker se je vanje vmešala domača politika. Društvena knjižnica je po pravilih pripadla šoli, kar je bilo zelo škoda, ker večina knjig ni spadala v šolsko knjižnico in leže zdaj knjige tam brez pomena. — Nekaj let je bila Šmarija brez

so ubili, veste, tistega črnega, ki je bil tak hud političen petelin. — Pravijo, da sta imela z nekim Ogrom zaradi politike hud prepir, no, in beseda da besedo, klofuta klofuta in nazadnje... — Beži no, šema, kaj pa kvasiš o politiki in Ogru; jaz vendar vem, bila sem v prodajalni, ko so ga nesli prav blizo mene, uh, da Vam povem, kakšen je bil, strašen, strašen za pogledati.

Teh in sličnih več izmišljotin se je čulo med seboj se prepirajočo množico. Pa pustimo jo ugibati, domnevati in lagati naprej in poglejmo na prvem viru, kaj je na vsem tem resnice. Stražnik pri zaprtih vežnih vratih nas pozna in četudi nekoliko nevoljen, odpre nam velika težka vrata, skozi katera hitro smuknemo po ob vhodu vodečih stopnicah. V prvem nadstropju takoj prva vrata pri roki je soba, kjer biva gospod Prostoslav Jančar, trgovski knjigovodja, nekda izvirni „evet“ novomeškega predmestja, sedaj slavni junak vseh teh zijalov tu doli in glavni junak naše povestnice. Trkati ni treba, kar vstopimo!

(Dalje prih.)

društva. L. 1894. se je ustanovilo „izobraževalno društvo“, ki je parkrat že popolnoma pojenjalo, dokler se ni v poslednjih letih opomoglo zopet na noge. Društvo pa je bilo politično in se je združilo z „Marijino družbo“. Zato se je pokazala živa potreba po samostojnem društvu izven farovža, obnovilo se je torej „bralno društvo“, ki ima namen zanimati se za gospodarske in kulturne razmere Šmarije in okolice. Poprijelo se je nekaj delavnih močij, da se društvo kar najlepše razvije ter postane zopet duševno središče Šmarije in okolice. Želeti je to v vsakem oziru in dolžnost mož je, da se združijo v društvu, ki je v prvi vrsti namenjeno njim in njihovim sinovom, da se v skupnem delu pomore v skupni rešitvi. Pomanjkanje izobrazbe, poznanja razmer ter časa sedanje kipeče dobe je prvi vzrok propada gospodarskega in narodnega. Društvo more s svojimi časopisi in predavanji ponuditi pogled v naše razmere, da vemo, kaj in kako nam je delati, da si izboljšamo svoje stanje. V tem smislu želimo društvu kar največ vspehov!

Prva „ljudska knjižnica“ v Kandiji se polagoma snuje. Naprošeni smo za daljšo razpravo, kar pa za danes še odložimo, ker hočemo počakati izida obēnega zbora Knjižnice v Šmihelu. Kljub temu pa svetujemo zlasti vrlemu narodnemu ženstvu v Kandiji, da pričeto svoje delo neustrašeno nadaljuje.

Narodno gospodarstvo.

Amerika in Dolenjci.

I.

Še pred kakimi 40. leti je bila Amerika Dolenjcem poznana le kot daljna deveta dežela iz „gotovo“ verjetnih pravljic: Tisoč in ena noč, Lažnjivega Kljukca in drugih takih „zanesljivih“ virov. Pa kdo bi se bil takrat menil za Ameriko. Razun starih vojakov, ki so služili še pod Radeckijem in prehodili nekaj dežela, nekako tako, kakor jih prehodiš tudi še danes slepci, in potem razun kakega „gospoda“, ki so prišli na novo na faro, in razun „furmanov“, ki so „furali barenblago“, ali pa le navaden „froht“ v Ljubljano in Karlovec, in konečno razun Ribničana, ki je s svojim „bajsom“ prepotoval celo „Sahare vroče puščave“, pa do zadnjega „konfina“ pred mesecem, ni prišel naš Dolenjec venkaj iz vrta svojega raja. Mnogo jih je bilo tudi taci, ki so mislili, da ljubo solnčice sije le samo za Dolenjsko, in je tam za Gorjancem, kjer zarano vzhaja, pa tam za Stražo in kočevskimi hribi, kjer na večer zopet zahaja, že konec vsega sveta. V tem mnenju jih je še bolj potrdilo nebo samo, ki je baš na teh hribih „naslonjeno“, kakor pravijo. Za „modrega“ so ga imeli, kdor je skušal take nevedneže prepričati, da je tam preko vršacev, na katerih je nebo naslonjeno, zopet drugi svet, da so ga celo že videli, ko so šli preko Gorjancev, bodisi kamor že koli. „Moder“ je bil, kdor je pravil, da imamo prav blizu soseda: Štajerca, Korošca, Primorca in druge take Indijance. Le Hrovata so dobro poznali tudi brez „modrijanov; zakaj Hrovat je bil zmiraj na cesti, „kakor konjska figa“, so včasih moj stari očka dejali. Tovoril je z vinom. Voz za vozom, dan na dan, še v nedeljo ne vgnan, bil je Hrovat, če nihče drugi ne, gotovo na cesti. Laško so poznali le po Radeckijevih junakih, na katere so bili kajpada ne malo ponosni. Pred besedo „Dunaj“ so se že spoštljivo odkrili, in če že tega niso storili, na trebuh so pa gotovo mislili, kajti dejali so: „kdor hoče iti na Dunaj, ta naj pusti trebuh zunaj.“

Če so pa kdaj slišali celo govorico o petih delih sveta, proglasili so tistega seveda za posebno učenega. Glede velikosti in obsega teh peterih delov sveta, pa so si predstavljali vse, kar je le nemogočega; zatorej tudi meni ni mogoče o tem obširneje govoriti. V kratkem torej še enkrat ponovno rečem, da Dolenjec v tistih časih ni prišel daleč izpod strehe svoje hiše in ves ostali svet zunaj njega mu je bila res le „deveta dežela“, ki mu ni prizadejala veliko skrbi še manj pa dela.

Čemu tudi. Dežela je bila še malo obljubena. Polje je zadostovalo domačim potrebam. Vina je bilo dosti in po ceni, star firkelj po 8—12 kr.; trta je skoraj sama iz sebe rodila,

za nje obdelovanje se vinogradniki niso dosti brigali. Na Dvoru pri Žužemberku je bila fužina, ki je preživela mnogo rodbin na ta ali oni način. Rude je bilo na vsakem polju zlasti okrog Srebrnič dovelj. Istotako tudi lesa, kate-rega se je že tedaj mnogo izvozilo, po „furmanih“ seveda. Sinovi in hčere kmetskih hiš so ostajali doma, pomagali skupno obdelovati gospodarstvo očetovo. Ostali so doma, dokler se niso poženili in pomožili zopet na samostojna posestva. Kmetu tedaj ni bilo najemati tujih ljudi. Služit so šli le iz manj premožnih hiš, in še tu po navadi le zaradi družinskih razporov. Kočarjev in dninarjev je bilo tedaj le malo in še ti so bili večinoma ali v hrovaških „šumah“, ali so postali rudokopi oziroma delavci na fužini. Tako torej je bil vsakdanji kruh še precej primerno razdeljen in vsak je imel doma svojo — Ameriko. (Dalje prih.)

Rokovnjači — Uskoki.

Črtica iz življenja zadnjih gorjanskih roparjev.

Piše Srebrniški.

I.

Silvestrov večer je bil. Lep pa vesel, kakor se zanj spodobi; no; pa tudi kavarna mesta kjeržebodi pod vzožjem Uskokov je bila izvanredno natlačena in polna veselo razpoloženih novoletnikov.

Svetamržen, kakor moja navada, vstopim, iskaje filistrov mojega kalibra. Pa hvala Bogu, našel jih — nisem. „Vse se veseli, novega leta si želi“ — le tam v kotu za gorko pečjo sedi četvorica resnih, bradatih in brkastih mož v živahnem pogovoru. Prisedem kot „peto kolo“ in naročim svojega „abstinenta“. Prisluškujem kot — peto kolo.

Moj znanec, imovit trgovec B... č ima besedo in — govori; nekaj slovensko, nekaj nemško, največ latinsko... obdeloval je namreč svoje lovske romane. In o teh se najglaglje latinsko govori.

Ni še bil zadnji s svojim gorjanskim romanom gotov, že mu prijatelj K... poseže v besedo in pravi: „Veš kaj, Francelj, ker smo že v pogovoru o Gorjancih, Vlahih in drugi taki zverini, povej nam še tisto, kako so te rokovnjači — Uskoki zaprli v vinski sod in kako te je potem očka mreina-medved zvohal in...“

„Pa saj ni bil medved; le volk je bil“, ga prijatelj B... č nekam zlovljivo zavrne.

„No, pa volk, to nič ne de, kar povej, bo vsaj ta-le gospod knjigobrskač nekaj zanimivega slišal“, poseže še moj tretji znanec gospod B... r vmes.

„Dobro“, pravi B. proti meni obrnjen, „samo to Vas prosim, da če boste kedaj o tem pisali, da mi ne spravite te vseskozi in skozi resnične dogodbe v podlistek, zakaj Vaši podlistki slove preveč po — lovski latinščini. Stvar zasluži poseben članek, veste, ima tudi veliko zgodovinske vrednosti.“

No, jaz sem mu seveda sveto obljubil, da mu ugodim, kakor želi in nato ko smo se vsi dobro in pošteno odkašljali ter prisedli bližje našega junaka, prične nekako tako-le :

„Vi vsi štirje ste še mladiči proti meni in nimate pojma, niti kaj se pravi priti živim roparjem v roke, niti ne veste, kaj so pravzaprav roparji od dandanes in kaj so bili svojčas rokovnjači Uskoki. To vam je bila organizirana tolpa divjih izvržkov človeštva, znesenih z vseh delov sveta, pa tudi vseh stanov in narodov. Najdrznejši med njimi in seveda tudi najpremetnejši je bil glavar cele tolpe, ki mu je bila v vseh zadevah slepo udana. Kolikor meni znano, rekrutirale so se prve take roparske čete že izza časov, ko je divji Turčin razsajal po naši slovenski zemlji. Vojaški begunci vseh armad so se skrivaje po temnih, takrat še neprodirnih šumah gorovja Uskokov, ali kakor jih sedaj po najvišjem vršacu nazivljejo „Gorjanci“, polagoma našli in „gliha vkup štrih“ zbirali so se v čete, ki so se sčasoma pomnožene organizirale v roparske tolpe. Izven vojaških beguncov je bilo pri tolpi tudi več iz znanih kmetskih uporov ubežnih kmetov tostran Gorjancev. Ti kmetje, v taki družbi še bolj podivjani, so bili liki janičarji napram kristjanom,

najljuteji sovražniki sprva le grajščakov in mogotcev, a pozneje tudi svojih lastnih nekdanjih sosedov in sotrpinov. Živeli so večinoma brez posebnih skrbi pred preganjanjem od strani države, zakaj orožništvo takrat še ni bilo organizirano, vojaštvo pa je imelo drugih nujnejših opravkov v izobilju. Pa bi bilo ne samo zastoj, marveč tudi nevarno, roparjem predaleč slediti od obljudenih krajev. Imeli so povsod po vseh vršacih svoja skrivališča in zavetja, do katerih je znala le večča roparjeva noga najti pot. Pa tudi v vaseh samih osobito še pri posameznih selih so imeli svoja zavetišča in gorje kmetu, ki bi katerega roparjev izdal. Tacega so grozovito razmesarili, hišo požgali in vzeli, kar je imel premakljivega. Izza časa francoske vlade na Kranjskem je tem gospodom žugala nevarna šiba; vsaj tistim, ki so bili predrzni v svojih napadih. Ali po odhodu Francozov so postali tički zopet docela prosti in ropali, morili in požigali so brezbrizno dalje, zlasti po bližnjih gradovih in pristavah. Večkrat so bili grajščaki primorani poklicati vojaštvo na pomoč, česar pa seveda vsikdar niso dosegli. Svoje večje napade so celo napovedali. Takozvanih „Grenčarjev“ se niso prav nič ženirali, vsaj je bilo med le-timi samimi veliko taci, ki so bili skrivaj člani roparske tolpe. — Pa da pridem na pravo jedro mojega dogodka, ki me je spravil v „lager“ teh roparjev, moram se izmed družih napadov omejiti le na onega v letu 1864, na Turjaški grad pri Krškem napovedanega. Takrat je bival v tem gradu ranjki grof Auersperg, sloveči nemški pesnik „Anastazij Zelenec“ (Anastasius Grün). Moj rajni oče je služil pri njem za vrtnarja in je bil njegov ljubljenec. Nekoč ga pošlje grof v svoje obširne lepe vinograde tam onostran Krke, na vzhodnih obronkih Stojanskega vrha. V tamošnji okolici so bili naseljeni posamezni Vlaha, ki so se tedaj kaj malo brigali za vnanji svet. Eden teh Vlahov je bil „hauptman graničarjev“, premožen kmet. Oženjen je bil, pa brez otrok. Pri pijači v grofovi zidnici je ta Vlah izrazil željo, naj mu moj oče da enega svojih otrok, da ga vzame prav rad za svojega. Moj oče — Bog mu grehe odpusti — seveda v svoji dobri, če na celo v židani volji, obljubi Vlahu ob priliki pripeljati enega svojih četvero otrok. In kocka izvolitve je pala name. Ob drugi priliki me je vzal seboj, takrat sem bil 6 let star pobič.“

Pripovedovalec se je tu globoko zamislil in nehote oddahnil; dovoljeno naj bo torej tudi nam nekoliko odmora. (Dalje prih.)

Kaj je

Gazolin?

Najlepša, najvarnejša, najcenejša luč.

Kje se dobi

Gazolin?

Pri tvrdki Franc Kenda, prej Franc Perko v Novem mestu, glavnem in edinem zastopniku za Dolenjsko.

Anton Hočevar

tovarnar usnja ~ Novo mesto

priporoča vsem p. n. trgovcem z usnjem svoj lastni izdelek

domačih podplatov

ter vsake druge vrste usnja.